

אינטליגנציה רגשית והומור – קלידוסקופ לעולם

דניאלה קידר*

תקציר

"כאשר נקרב את העדשה אל החיים הם יכולים להיראות כטרגדיה, כאשר נרחיק אותה הם יכולים להיראות כקומדיה" (צ'ארלי צ'פלין). אחד הכלים והאמצעים מהיעילים והאפקטיביים ביותר לשינוי זווית הראייה, למציאת היבטים חיוביים בסיטואציה ולשינוי דפוסי התגובה הרגשית וההתנהגותית של הפרט ושל זולתו הוא האינטליגנציה הרגשית (EQ-Emotional Quality, EI-Emotional Intelligence) ולצידה ואיתה השימוש בהומור. האינטליגנציה הרגשית הינה יכולת האדם לחבר באופן מודע מחשבות ורגשות להתנהגות והתנהלות אפקטיביות אישיות ובינאישיות. חיבור מושכל בין מחשבה ורגש מאפשר לאדם להגיע למצב אופטימאלי עם עצמו וסביבתו (Salovey & Sluyter, 1997).

השימוש באינטליגנציה רגשית ובהומור מהווה גשר לקשר, מחבר בין בני אדם ובין תרבויות, מאפשר תקשורת טובה יותר של האדם עם עצמו ועם סביבתו וכלשון הפתגם העממי הנפוץ "החינך הוא הקו העקום הקצר ביותר המחבר בין בני אדם".

*פרופ' דניאלה קידר היא ראש היחידה לתקשורת אנושית, בריאות ואתיקה של המרכז הבילאומי לבריאות, משפט ואתיקה, אוניברסיטת חיפה. מרצה במוסדות אקדמיים וארגונים בארץ ובעולם בתחומי האינטליגנציה הרגשית, החינוך וההומור. Keidarda@netvision.net.il

שפת ההומור המילולי

אריה סובר*

תקציר

מטרת המחקר לבחון את המכניזם העומד בבסיסו של ההומור המילולי. שיטת המחקר מתבססת על חקר תבניות של הומור מילולי לסוגיו, כמו גם בחינת היבטים הקוגניטיביים העומדים מאחורי אותן תבניות.

ההומור המילולי הינו חלק אינטגרלי של ההומור בכלל. ההומור המילולי הינו פונקציה של התפתחות השפה המדוברת, ומכאן שהוא צעיר יותר מההומור הוויזואלי שנוצר שנים רבות קודם לכן. גם אצל תינוקות מקדים ההומור הוויזואלי את ההומור המילולי. ההומור הוויזואלי מופיע בגיל שישה עד שמונה חודשים לערך ולאחריו, בפער של מספר חודשים, מופיע ההומור המילולי.

ההומור המילולי דורש מיומנויות קוגניטיביות ואינטלקטואליות גבוהות יותר מאשר ההומור הוויזואלי, אם כי יש לציין שההומור המילולי אינו עשוי מקשה אחת ויש בו שכבות רבות של אפשרויות שמתבדלות זו מזו. הבידול הוא במאמץ האינטלקטואלי שהאדם צריך להשקיע כדי לפענח את מורכבותו של ההומור. הבנת הומור מילולי תלויה ברמת הידע המילולי (ידיעת השפה), ברמת הידע הכללי וביכולות הקוגניטיביות של כל אחד ואחד. הערכה של הומור מילולי תלויה גם בגורמים אישיותיים וסביבתיים.

*ד"ר אריה סובר, יו"ר האגודה הישראלית לחקר ההומור, עורך ראשי של כתבי העת הומור מקוון: כתב עת מדעי לחקר ההומור ו-The Israeli Journal of Humor Research: An International Journal, מרצה בכיר במכללה האקדמית אשקלון ובאוניברסיטה הפתוחה. ariesover@gmail.com

הפרות כללי השיח ומידע משנה משמעות במערכונים קומיים בעברית

דרור קסטל*

תקציר

מאמר זה עוסק בהפרות כללי השיח, לפי גרייס, ביצירת הומור במערכונים בעברית, וכן בנושא מידע משנה משמעות במערכונים אלו.

מצאנו כי כל כללי השיח מופרים במערכונים ואף לעתים תכופות ההפרות משתלבות זו בזו. בהפרות של גרייס ובמידע משנה משמעות הומור נוצר בעיקר בשל ציפייה למידע שאינה מתממשת: בכלל האופן מצאנו תופעות כמו דו משמעות, ג'יבריש, מידע מעורפל ואי דיוק, שבהן נשברת הציפייה למידע מדויק.

בכלל האיכות מצאנו תופעות כמו אבסורד, בורות וסתירות שבהן הציפייה למידע נכון המתאים לידע הקהל לא מתממשת.

בהפרת הכמות מצאנו החסרת מידע והוספת מידע: טאוטולוגיה או משפטים ארוכים מדי. במקרים אלו אנו צוחקים על הדמויות המשתמשות ברטוריקה מוגזמת, או על דמויות בורות שאינן מבינות את המילים שבהן הן משתמשות, וכן בשל הציפייה למידע חדש שאינה מתממשת. כך גם במקרה כלל היחס ובמקרה של מידע משנה משמעות, שבו הציפייה למידע נשברת בשל ניגודים.

*דרור קסטל, חוקר עצמאי. dror.kastel@gmail.com

ההומור – גאולה מן הגאולות?

לידיה אמיר*

תקציר

גאולות למיניהן מבטיחות פתרון של בעיה בסיסית במצב האנושי. המחיר הכרוך בפתרונות דורש להימנע מפתרון הבעיה. ההומור הוא אמצעי לאי-פתרון הבעיה המאפיינת את המצב האנושי. אי-פתרון זה מתגלה גם כבעל מטען חיובי. כך ההומור מתגלה במבט ראשון כגאולה מן הגאולות, ובמבט שני כג(א)ולת הכותרת של הגאולות.

*ד"ר לידיה אמיר, מרצה בכירה לפילוסופיה, ראש לימודי תשתית בית הספר לתקשורת של המסלול האקדמי של המכללה למינהל. lydamir@colman.ac.il

"כי מלאתי הומור ולא מיין" - עיון בקובץ בת יין מאת ברכה סרי**לאה ברץ*****תקציר**

אסופת השירים של המשוררת ברכה סרי בקובץ **בת יין** משולה לדברי תורה משמחי לב, והם כיון הטוב המשמח לבב אנוש כמו שנאמר: "יין ישמח לבב אנוש" (תהילים ק"ד, ט"ו). נמשלה תורה ליון, מה יין משמח לבב אנוש אף דברי תורה כן, שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב... (רד"ק, ישעיהו נ"ה א). גדולתה של סרי שניתן לקרוא את שירה באופנים שונים: קריאה מגדרית, קריאה חתרנית, אוטוביוגרפית או לירית והכל בעיני הקורא. אפשר לנתח את השירים במתודות קריאה שונות: לשונית, פסיכו לוגיסטיות, חברתיות. קובץ השירים בת יין מכיל נגיעות שכבר זוהו בקבציה הקודמים, אלא שקובץ זה רווי בהומור - הן של מצב והן של לשון. עניינים אישיים כמו גם סיטואציות חברתיות מבוקרים על ידה תוך היותם מתובלים בהומור רב. המשוררת משרטטת את גבולות ה"אני" בלשון הומוריסט, דבר המקל ומסייע להציג מצבים של כעס, אובדן והכחשה בדרך מתקבלת על הדעת. באמצעותו של ההומור נוצרת פרספקטיבה נוחה לראיית העולם הנצלב תחת שבט ידה, או תחת שבט לשונה השנונה. העיון בשירה יישען על ניתוח עקרון הלשון היוצרת הומור על מכלול מרכיביו.

*ד"ר לאה ברץ, המכללה האקדמית לחינוך אחווה. lbaratz@netvision.net.il